

Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän 11. kokous

Aika: 13.10.2017 klo 10-12

Paikka: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Meritullinkatu 10, kokoushuone Louhi

Osallistujat: Päivi Salonen, OKM (puheenjohtaja)
Hanna-Lena Fallenius-Tuurihalme, YM
Hanna Hämäläinen, YM
Mikko Härö, Museovirasto
Mirva Mattila, OKM
Tuija Mikkonen, YM
Nelli Nyberg, YM
Laura Tuominen, Museovirasto (sihteeri)
Hanna Söderström, YM

Antti Castrén, Liikennevirasto
Selja Flink, Senaatti-kiinteistöt
Anu Vauramo, Metsähallitus

1. Avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.05.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. Liikenneviraston rooli kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanossa

Opetus- ja kulttuuriministeriön Mirva Mattila esitteli aluksi kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelmaa ja erityisesti nyt kokoukseen kutsuttuihin valtion toimijoihin liittyviä toimenpiteitä (ks. toimenpiteet jäljempänä).

Toimenpide 10:

-Valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden määrittelyyn vakiinnutetaan kriteeristö, jonka avulla arvioidaan kiinteistövarallisuuden strategisuus. Tehtävästä vastaa Museovirasto yhdessä ministeriöiden, Senaatti-kiinteistöjen, Metsähallituksen ja Liikenneviraston kanssa.

-Valtion kiinteistönhaltijoiden yhteistyö ja kokemusten vaihto kulttuuriympäristöasioissa tiivistetään yhteistyöverkostoksi.

Toimenpide 20:

-Liikennevirasto tunnistaa vesien kulttuuriperintöä väylähankkeidensa ja perinnetoimintansa yhteydessä ja aloittaa sisävesialueiden perinnetoiminnan inventoinnin ja kuntokartoituksen.

Kiinteistöpäällikkö Antti Castrén kertoi viimeaikaisista kulttuuriympäristötoimista Liikennevirastossa. Viraston perinnetoiminta hakee parhaillaan uutta suuntaa. Yhteistyö ja kokemusten vaihto kulttuuriympäristöasioissa Metsähallituksen ja Museoviraston kanssa sujuu hyvin.

Hallinnan siirrot ovat keskeinen osa työtä majakoiden ja muiden väyliin liittyvien kohteiden kunnostamishankkeissa, samoin kohteiden arviointi ja arvottaminen. Kiinteistövarallisuuden arviointia palvelee tuore julkaisu *Arvokohteiden kriteerit Liikenneviraston väyläverkolle*. Kriteerit on muokattu Metsähallituksen käyttämästä arvotusavaimesta. Selvitys luo pohjan arvokohteiden valinnalle ja suunnitelmalliselle turvaamiselle.

Työ arvokohteissa jatkuu ja sitä varten ollaan luomassa omaa toimintamallia. Esimerkiksi osaavia tekijöitä voi olla vaikea löytää. Möljien kunnostustyöt on saatu valmiiksi. Yhteistyö Museoviraston kanssa on korjausten ohjeistamisessa keskeistä. Tietojen yhteentoimivuus ja saatavuus on yhä tärkeämmässä roolissa monien toimijoiden ja ulkoistamisten toimintaympäristössä. Liikennevirasto on jatkanut kulttuuriperintökohteiden inventointia ja kuntokartoitusta sisävesialueilla. Vuoksen vesistöalueen inventointi (John Lagerstedt, Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut) julkaistiin vuoden 2017 alussa.

Kanavamuseon hoidosta on käynnissä kilpailutus. Hankinnan kohteena on kaikkien viiden alueellisen kanavamuseon toimintojen ylläpitäminen. Itsenäisyyden juhluvuoden Suomi100-hankkeena Liikennevirasto on julkaissut perinnekohteita esittelevän tarinakartan Aikamatkalla Suomessa: liikenneväylien tarina. Höyryalus Saimaasta on tekeillä kirja. Viraston kulttuuriympäristösuojelun tilanteesta tietää Jarmo Koistinen.

Keskustelussa Museoviraston taholta todettiin, että Liikennevirasto on viime vuosina ollut kulttuuriympäristöasioissa erittäin hyvä toimija ja että kriteeriselvitys on tähän mennessä analyttisin katsaus liikenteen perintöön ja laajemminkin valtion kohteiden arviointiin. Huolta aiheuttavat tällä hetkellä hallinnon rakenteiden muuttuminen ja ylläpidon rahoittaminen jatkossa. Ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö toivovat, että tilanteen ja luovutusprosessin kehittymistä seurataan. Strategian kannalta on keskeistä tunnistaa kohteet, jotka halutaan turvata myös luovutuksen yhteydessä. Arvokohteiden kriteerit - julkaisua kiitettiin erityisesti. Liikenneviraston perinnetyöryhmän nimeä toivottiin muotoiltavaksi siten, että se nojaisi valtion kiinteistöstrategian linjauksiin. Todettiin liikenne- ja viestintäministeriön rooli mm. luovutusmenettelyjen linjaajana. Olennaista strategisuuden määrittelyssä on ollut valtion käyttö. Museoviraston näkökulmasta strategisuudessa on kaksi oluttavuutta: Kohteet, joiden säilyminen valtiolla on olennaista, ja kohteet joiden riittävä turvaaminen ylipäänsä, omistajuudesta riippumatta, on olennaista. Jälkimmäinen ryhmä korostuu yhä vahvemmin. Senaatti-kiinteistöjen mukaan valtionvarainministeriön myyntitavoitteet ovat suuret ja keskeistä on huolehtia hyvin siitä, että ostajat ymmärtävät mitä ovat ostamassa. Metsähallituksen näkökulmasta Liikennevirasto on sisarorganisaatio, ja hyviä toimintatapoja on molemmilla tahoilla.

4. Metsähallituksen rooli kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanossa

Toimenpide 16:

-Vahvistetaan kulttuuriympäristötoimijoiden verkostoitumista ja yhteistyötä Lapissa (Siida, Museovirasto, maakuntamuseot, ELY-keskus, Metsähallitus, maakuntaliitto ja yliopistot).

Toimenpide 19:

-Metsähallitus varmistaa toiminnassaan valtion metsätalousmailla toteutetun kulttuuriperinnön inventoinnin tulosten hyödyntämisen.

Toimenpide 20:

-Metsähallituksen luontopalvelut aloittaa suunnitelmallisen vedenalaisen kulttuuriperinnön inventoinnin suojelealueilla.

Todettiin, että Metsähallituksen toteuttamat strategian toimintasuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet on kirjattu erilliseen toimintakertomukseen (ks. kokousasiakirjat ja toimintakertomuksen 2015-16 liite).

Erikoissuunnittelija Anu Vauramo kertoi Metsähallituksen laissa määritellyistä kulttuuriympäristötehtävistä ja kulttuuriympäristöstrategian toteuttamisesta. Uuteen lakiin Metsähallituksesta 234/2016 on kirjattu kulttuuriomaisuuden vaaliminen julkisten hallintotehtävien (JHT) osana. Julkisia hallintotehtäviä hoitavalle yksikölle ei ole osoitettu siihen rahoitusta, ja tämä on ongelmallista erityisesti muinaisjäännösten kuten rauniolinnojen hoidossa. Liiketoiminnoissa kohteiden säilymisen turvaa tieto kohteen olemassaolosta, varsinaisia hoitotoimia ei tehdä. Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden painoarvoa pyritään tuomaan näkyviin, samoin sitä mikä merkitys kiinteistöjen siirroilla on eri toimijoille. Julkisten hallintotehtävien korjausvelka on nyt arvioitu 72 miljoonaksi euroksi. Tästä iso osa muodostuu puolustusvoimilta ja Museovirastolta siirtyneistä kohteista. Metsähallitus raportoi tulosmittareina ympäristöministeriölle julkisten hallintotehtävien strategisen kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden kuntoa. Kulttuuriympäristöstrategian toteuttamisessa olisi hyvä olla samalla tavalla pitkäjänteinen kuin esimerkiksi Kansallisessa metsäohjelmassa, jota päivitetään säännöllisin

väliajoin ainakin toimenpidesuunnitelman osalta. Metsähallituksen edustaja pohti myös miten Euroopan neuvoston kulttuuriympäristöstrategia (Heritage 21) vaikuttaa kansalliseen toimintaan.

Keskustelussa todettiin, että tulevien uudistusten (muinaismuistolaki, maakuntauudistus) vaikutuksesta kaivataan tietoa. Esiin nousi myös kysymys siitä, olisiko muinaisjäännostöiden hoidon osalta tarpeen olla tulosohejausta ja miten siihen liittyvä rahoitus olisi mahdollista järjestää. Arvokkaiden kohteiden hoidolle tulisi harkita yhteisiä laatutavoitteita. Kulujen näkyväksi tekeminen on Metsähallituksen taholta todella tärkeää, vaikka kokonaissumma ei kerrokaan minkälaista ylläpitoa tarvitaan.

5. Senaatti-kiinteistöjen rooli kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanossa

Rakennuttajapäällikkö Selja Flink kertoi valtion toimitilastrategian ohjausvaikutuksesta Senaatti-kiinteistöjen kulttuuriympäristöjä koskevissa menettelyissä. Se onko kohde strategisiksi nimettyjen joukossa, ei välttämättä kerro sen kulttuurihistoriallisesta arvosta. Arvokiinteistöstrategia on lopetettu, nykyisin noudatetaan yhtä strategiaa, jossa arvokohteet mukana vain yhdellä lauseella. Ainoa missä kulttuuriympäristönäkökulma näkyy selvästi ovat linnat ja museot. Ulkoistamisen yhteydessä voidaan huomioon ottaa nämä näkohdat. Museoviraston kohteet esimerkillisiä - restaurointisuunnittelu, rakennushistoriaselvitykset, maisemanhoitosuunnitelmat ja luontoselvitykset. Malli leviää hiljalleen muihinkin ylläpidon ja rakennuttamisen prosesseihin. Vastaava arvoluokitusta kuin Metsähallituksella ja Liikennevirastolla ei ole tehty. Museoviraston Rakennettu hyvinvointi -hankkeen virastotaloselvityksestä on ollut apua – rakennuskantaa tuleekin ensin tarkastella järkevästi ryhmiteltynä ja vasta sitten arvottaa kokonaisuus kerrallaan.

Keskustelussa todettiin edelleen rakennushistoriallisten ja luontoselvitysten merkitys museo- ja nähtävyydenkohteiden hyvälle hoidolle. Muun kiinteistö- ja rakennuskannan osalta on luotettava maankäytön ym. prosesseihin. Museovirasto harkitsee tapausittain ja jos valtiolla ei ole kohteelle käyttöä niin ole järkevää pitää tyhjillään, mutta todetut arvot pyritään silti turvaamaan. Kun ostaja myy edelleen, ei tästä kuitenkaan ole takeita. Myös kaavoja muutetaan nykyisin nopeaan tahtiin. Sekä rakennusperintölain että maankäyttö- ja rakennuslain suojelulle on kuitenkin seurantamekanismeja. Esim. kaikki maan kampukset ovat jo Yliopistokiinteistöillä. Senaatti keskittyy vain omiin kiinteistöihinsä, esim. yliopistokiinteistöjen osalta Senaatti luopunut myös tutkimus- ja selvitystoiminnasta. Toisin sanoen Senaatin yleinen tehtävä valtion kiinteistövarallisuuden hoidossa jäänyt syrjään. Rahanjakoa silmällä pitäen tarvitaan selkeitä kuvauksia ja päätöksiä.

Tarvetta tiiviille yhteydenpidolle ja yhteisten tavoitteiden määrittelylle pidettiin ilmeisenä. Liikennevirasto, Metsähallitus, Senaatti ja Museovirasto kokoontuvat mahdollisesti yhteiseen tavoitepalaveriin. Koordinaatioryhmässä palataan tähän myös muiden ministeriöiden osalta. Esimerkillisen korjaustoiminnan teema on tarpeen ottaa esiin myös ohjausryhmässä. Esimerkiksi Kotkaniemen saama mediahuomio edistää myös korjausohjeiden tunnettuutta.

Koordinaatioryhmän toimintakertomusta varten toivottiin eri tahoilta tarkempia kirjauksia kulttuuriympäristöstrategian mukaisista toimista 10.1. mennessä. Tästä lähetetään vielä muistutus sähköpostitse. Toimenpiteistä voi lähettää tietoa myös kulttuuriympäristöme.fi -sivustolle.

6. Toimintasuunnitelma 2018

Käytiin lähete keskustelu koordinaatioryhmän toimintasuunnitelmasta, josta on Vyvi-järjestelmässä luonnos. Ympäristöministeriö keskustelee 2.11. Kulttuuriympäristötutkimuksen seuran kanssa vireillä olevasta Kulttuuriympäristöt ja ilmastonmuutos -selvityshankkeesta ja 17.1. em. selvitykseen liittyvästä seminaarista. Kulttuuriympäristö voimavarana maakunnissa ja alueilla -hanke päättyy maaliskuussa ja vuorossa on tulosten hyödyntäminen. Myös KiraDigi -hankkeet ovat keskeisiä. Opetus- ja kulttuuriministeriön resurssit muinaismuistolain uudistamisen eteenpäin viemiseen selviävät vuoden vaihteessa. Rakennusperintölain mm. maakuntauudistukseen liittyvät muutokset etenevät syksyn aikana. Faron sopimukseen liittyviä toimia ei vielä tässä vaiheessa. Museoviraston KYP-osaston tulostavoitteissa kaikki liittyy strategian tavoitteisiin, sieltä tehdään poimintoja. Museovirasto muotoilee toimintasuunnitelmaan rajapinnat Liikenneviraston hankkeisiin. Keskusteltiin lisäksi toimintasuunnitelma-asiakirjan ulkoasusta.

7. Kulttuuriympäristöstrategia ja koulutus

Tilannekatsaus ja keskustelu koulutukseen liittyvistä jatkotoimista siirrettiin tammikuun kokoukseen.

8. Mahdolliset muut asiat

Muita asioita ei ilmennyt.

9. Seuraava kokous

Koordinaatioryhmän seuraava kokous pidetään 27.11. ympäristöministeriössä. Työ- ja elinkeinoministeriölle on lähetetty kutsut ja paikalle tulossa Petra Stenfors, Petra Tarjanne, Milla Ohrankämmen. Ohjelmassa myös vuoden 2018 toimintasuunnitelman hyväksyminen ja kevään 2018 kokousaikataulusta sopiminen sekä kulttuuriympäristöalan tutkimusta koskevan selvityksen (2016) hyödyntäminen ja markkinointi.

10. Kokouksen päättäminen Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.05.